

REPUBLIKA SLOVENIJA

DRŽAVNI ZBOR

Zakonodajno-pravna služba

Šubičeva ulica 4, 1000 Ljubljana

t: 01 478 96 94, f: 01 478 98 79, e: gp@dz-rs.si, www.dz-rs.si

Številka: 104-01/17-1/

EPA 1711-VII

Datum: 25. april 2017

DRŽAVNI ZBOR JE NA SEJI 25. 4. 2017 SPREJEL ZAKON O VAJENIŠTVU (ZVaj) V NASLEDNJEM BESEDILU:

Z A K O N

O VAJENIŠTVU (ZVaj)

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

(vsebina zakona)

(1) Ta zakon ureja vajeništvo kot obliko izobraževanja v srednjem poklicnem izobraževanju in v programih nadaljnega poklicnega in strokovnega izobraževanja.

(2) Za vsa vprašanja v zvezi z vajeništvom, ki jih ta zakon ne ureja, se uporabljajo določbe zakona, ki ureja poklicno in strokovno izobraževanje.

2. člen

(opredelitev pojmov)

Po tem zakonu imajo posamezni pojmi naslednji pomen:

1. delodajalec oziroma delodajalka (v nadaljnjem besedilu: delodajalec): pravna oseba, samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost, ki izvaja vajeništvo na verificiranem vajeniškem delovnem mestu na podlagi sklenjene pogodbe o vajeništvu;
2. brezposelna oseba: iskalec zaposlitve, ki izpolnjuje pogoje, določene z zakonom, ki ureja trg dela;
3. mentor oziroma mentorica (v nadaljnjem besedilu: mentor): samostojni podjetnik posameznik, posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost, ali oseba, zaposlena pri delodajalcu, ki izpolnjuje s tem zakonom predpisane pogoje za izvajanje mentorstva;
4. programi nadaljnega poklicnega in strokovnega izobraževanja: programi izpopolnjevanja in usposabljanja po pridobljeni srednji poklicni ali srednji strokovni izobrazbi, ki jih ureja zakon, ki ureja poklicno in strokovno izobraževanje, in študijski programi za izpopolnjevanje, ki jih ureja zakon, ki ureja višje strokovno izobraževanje;
5. prekvalifikacija: posameznikom omogoča, da pridobijo nova znanja in spretnosti za pridobitev nove izobrazbe ali kvalifikacije;

6. sindikat: član Ekonomsko socialnega sveta;

3. člen (cilji)

Z vajeništvom se:

- z mednarodno primerljivim izobraževanjem zagotavlja posredovanje znanja, spretnosti in poklicnih zmožnosti, ki so potrebne za opravljanje poklica in za nadaljnje izobraževanje,
- spodbuja čim prejšnjo usposobljenost za poklic,
- spodbuja vključevanje gospodarstva v sistem izobraževanja,
- povezuje izobraževanje v šoli in praktično usposabljanje na vajeniškem učnem mestu,
- zagotavlja ustrezno usposobljen kader gospodarstvu in pospešuje zaposlovanje mladih.

II. VAJENIŠTVO

4. člen (izvajanje vajeniške oblike izobraževanja)

(1) V vajeniški obliki izobraževanja se najmanj 50 odstotkov izobraževalnega programa izvede kot praktično usposabljanje z delom pri delodajalcu, najmanj 40 odstotkov izobraževalnega programa pa izvede šola, od tega vse splošno izobraževalne predmete.

(2) Vsebine iz prejšnjega odstavka, ki se izvedejo pri delodajalcu, se opredelijo v izobraževalnem programu.

(3) Praktično usposabljanje z delom se lahko izvaja pri enem ali več delodajalcih, v okviru mednarodnih programov mobilnosti z namenom praktičnega usposabljanja, lahko pa deloma v medpodjetniških izobraževalnih centrih kot to določa zakon, ki ureja poklicno in strokovno izobraževanje.

5. člen (vajenec)

(1) Vajenec oziroma vajenka (v nadaljnjem besedilu: vajenec) je dijak, ki se izobražuje po izobraževalnem programu za pridobitev srednje poklicne izobrazbe, ki se izvaja v vajeniški obliki izobraževanja.

(2) Vajenec je tudi oseba, ki se izredno izobražuje, brezposelna oseba ali zaposlena oseba z namenom pridobitve srednje poklicne izobrazbe, zaradi prekvalifikacije ali nadaljnjega poklicnega in strokovnega izobraževanja.

(3) Vajenec iz prvega odstavka tega člena ima pravice in obveznosti po tem zakonu in zakonu, ki ureja poklicno in strokovno izobraževanje, vajenec iz prejšnjega odstavka pa po tem zakonu.

6. člen (starost)

Vajenec se lahko začne pri delodajalcu praktično usposabljanje z delom, ko dopolni 15 let.

7. člen (vpis)

(1) Vajenec se vpiše v šolo, ki izvaja izobraževalni program za vajence, v skladu z določbami zakona, ki ureja poklicno in strokovno izobraževanje. Šola izvaja izobraževalni program za vajence, ki imajo registrirano pogodbo o vajeništvu.

(2) Vajenec, ki izpolnjuje pogoje za vpis v šolo iz prejšnjega odstavka in ima registrirano pogodbo o vajeništvu, v primeru omejitve vpisa ne sodeluje v izbirnem postopku. Pogodbo o vajeništvu vajenec predloži šoli najkasneje dan pred začetkom izbirnega postopka.

(3) Vajenec, ki registrirano pogodbo o vajeništvu predloži po izteku roka iz prejšnjega odstavka, lahko kandidira le na prosta mesta, pri čemer ima prednost pred kandidati za vpis brez vajeniške pogodbe.

8. člen (delodajalec)

(1) Delodajalec lahko sklene pogodbo o vajeništvu, če:

1. ima ustrezne delovne pogoje in opremo,
2. je vpisan v razvid vajeniških učnih mest iz 41. člena tega zakona,
3. njegovo poslovanje obsega dejavnost poklica, za katerega se vajenec izobražuje,
4. lahko vajencu zagotovi mentorja za čas praktičnega usposabljanja z delom,
5. v obdobju zadnjega leta pred sklenitvijo pogodbe o vajeništvu zoper njega ni bila izdana pravnomočna obsodba zaradi kršitve delovno pravnih predpisov,
6. zoper njega ni uveden postopek za prenehanje ali prisilna poravnava,
7. v obdobju zadnjega leta pred sklenitvijo pogodbe o vajeništvu zaposlenim izplačuje plače in prispevke za socialno varnost.

(2) Delovne pogoje in opremo iz 1. točke prejšnjega odstavka določi pristojna zbornica glede na izobraževalni program, ki se izvaja v vajeniški obliki izobraževanja.

9. člen (mentor)

(1) Mentor mora imeti:

- najmanj srednjo strokovno izobrazbo, pedagoško-andragoško usposobljenost in vsaj tri leta delovnih izkušenj ali
- mojstrski, delovodski ali poslovodski naziv s področja, za katerega se vajenec usposablja.

(2) Izjemoma je mentor lahko tudi oseba s srednjo poklicno izobrazbo in vsaj petimi leti delovnih izkušenj s področja dejavnosti (panoge) oziroma poklica, za katerega se vajenec usposablja, in pedagoško-andragoško usposobljenostjo.

(3) Mentor ne more biti oseba, ki ji je prepovedano sklepanje delovnega razmerja oziroma opravljanje dela na področju vzgoje in izobraževanja po zakonu, ki ureja organizacijo in financiranje vzgoje in izobraževanja.

10. člen (delodajalec in šola)

Pri izvajanju izobraževanja za pridobitev srednje poklicne izobrazbe na podlagi pogodbe o vajeništvu delodajalci in šole sodelujejo z namenom zagotavljanja kakovostnega izvajanja izobraževalnega programa, pri čemer je delodajalec odgovoren za kakovost praktičnega usposabljanja z delom, šola pa je odgovorna za kakovost izobraževalnega dela v šoli. Sodelovanje se opredeli v načrtu izvajanja vajeništva.

11. člen (načrt izvajanja vajeništva)

(1) Načrt izvajanja vajeništva vsebuje:

- opredelitev in uskladitev ciljev praktičnega usposabljanja z delom vajenca s cilji in obsegom izobraževanja v šoli v skladu z izobraževalnim programom,
- pripravo časovne razporeditve usposabljanja na vajeniškem delovnem mestu in izobraževanja v šoli (ciklično, periodično...), pri čemer morajo pripravljavci upoštevati tehnološke procese, ki so značilni za poklic, za katerega se izobražuje vajenec,
- načine in oblike medsebojnega obveščanja o izpolnjevanju vajenčevih obveznosti, izostankih, kršitvah, vzgojnih ukrepih in drugih okoliščinah, pomembnih za izvajanje vajeništva,
- način sodelovanja pri izvajanju zaključnih izpitov.

(2) Načrt izvajanja vajeništva, ki ga pripravita šola in delodajalec, se sklene med pristojno zbornico, delodajalcem in šolo izvajalko izobraževalnega programa v obliki vajeništva, v katero je vpisan vajenec.

12. člen (zbornice)

(1) Za naloge zbornic po tem zakonu so pristojne zbornice, ki imajo podeljeno javno pooblastilo na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja (v nadaljnjem besedilu: pristojne zbornice).

(2) Pristojne zbornice skrbijo za usposabljanje vajencev za poklice v dejavnostih, za katere so pristojne.

(3) Pristojne zbornice:

1. pripravijo in objavijo razpis vajeniških učnih mest,
2. šolam posredujejo podatke za potrebe izvajanja vajeništva,
3. sodelujejo s šolo in delodajalci pri pripravi načrta izvajanja vajeništva v skladu z izobraževalnim programom,
4. sodelujejo pri pripravi katalogov za praktično usposabljanje z delom,
5. preverjajo ustreznost delovnih pogojev in opreme na vajeniških učnih mestih glede na zahteve izobraževalnega programa,
6. pripravijo predlog programa usposabljanja mentorjev in ga posredujejo Centru Republike Slovenije za poklicno izobraževanje,

7. izvajajo usposabljanje mentorjev,
8. vodijo evidence v skladu s tem zakonom,
9. vajencu aktivno pomagajo pri iskanju delodajalca,
10. opravljajo svetovalno delo za delodajalce,
11. izvajajo pregled nad izvajanjem vajeništva in poročajo ministrstvu, pristojnemu za izobraževanje, enkrat letno za preteklo leto,
12. organizirajo opravljanje vmesnih preizkusov,
13. skrbijo za redno izpolnjevanje obvez delodajalcev iz vajeniških pogodb, ki so pri njih registrirane,
14. posredujejo v sporu med delodajalcem in vajencem,
15. izvajajo posamezne promocijske aktivnosti za spodbujanje vajeništva in
16. opravljajo druge naloge, določene s tem zakonom.

13. člen

(Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje)

(1) Razvojno in svetovalno delo ter strokovna dela pri razvoju vajeniške oblike izobraževanja opravlja Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje, ki pri tem sodeluje s strokovnimi institucijami na področju izobraževanja in zaposlovanja doma in v tujini.

(2) Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje opravlja naslednje naloge:

1. razvija strokovne sistemske rešitve za razvoj vajeniške oblike izobraževanja,
2. koordinira pripravo katalogov za praktično usposabljanje z delom,
3. koordinira pripravo izpitnih katalogov za vmesne preizkuse in zaključne izpite,
4. sodeluje pri pripravi programov usposabljanja mentorjev,
5. določa način izvedbe izobraževalnega programa, ki se izvaja kot vajeniška oblika izobraževanja,
6. povezuje zbornice, šole in druge izvajalce vajeniške oblike izobraževanja,
7. spodbuja razvoj strokovnih in učnih gradiv,
8. spremlja in vrednoti učinkovitost sistemskih rešitev in kakovost izvajanja vajeniške oblike izobraževanja.

14. člen

(komisija za spremljanje izvajanja vajeništva)

(1) Minister, pristojen za izobraževanje, imenuje komisijo za spremljanje izvajanja vajeništva, ki ima šest članov, in sicer:

- enega člana na predlog pristojnih zbornic,
- enega člana na predlog ministrstva, pristojnega za izobraževanje,
- enega člana na predlog ministrstva, pristojnega za delo,
- enega člana na predlog sindikata,
- enega člana na predlog delodajalcev,
- enega člana na predlog šol, ki izvajajo vajeniško obliko izobraževanja.

(2) Mandat članov komisije traja štiri leta. Posamezen član je lahko največ dvakrat zaporedoma ponovno imenovan. Pri izvajanju nalog člani komisije upoštevajo načelo preprečevanja konflikta interesov in načelo nepristranskosti.

(3) Komisija opravlja naslednje naloge:

- na podlagi pridobljenih poročil šol, pristojnih zbornic, vajencev, mentorjev in zaposlenih delavcev pri delodajalcih pripravi letno poročilo o izvajanju vajeništva v preteklem letu in ga posreduje ministrstvu, pristojnemu za izobraževanje;
- obravnava vprašanja v zvezi z izvajanjem določb tega zakona in oblikuje skupna stališča oziroma mnenja, ki imajo naravo priporočila za enotnejše in učinkovitejše izvajanje vajeništva.

(4) Komisija daje tudi pobude za nove sistemske rešitve in predloge ukrepov na področju vajeništva.

15. člen (viri financiranja)

Sredstva za naloge pristojnih zbornic po tem zakonu se zagotavljajo iz proračuna Republike Slovenije in iz drugih javnih sredstev.

III. POGODBA O VAJENIŠTVU

1. Splošno

16. člen (oblika in vsebina pogodbe ter uporaba predpisov)

(1) Pogodba o vajeništvu se sklene v pisni obliki za čas, ko je vajenec vpisan v šolo, ki izvaja izobraževalni program za vajence. Pogodbo o vajeništvu skleneta vajenec in delodajalec pred vpisom v šolo.

(2) V pogodbenem razmerju sta delodajalec in vajenec dolžna upoštevati določbe tega in drugih zakonov, kolektivnih pogodb in splošnih aktov delodajalca.

(3) S pogodbo o vajeništvu oziroma s kolektivno pogodbo se lahko določijo pravice, ki so za vajenca ugodnejše, kot jih določa ta zakon.

(4) Pogodba o vajeništvu vsebuje:

1. osebno ime, datum in kraj rojstva, državljanstvo, stalno oziroma začasno bivališče vajenca, kontaktne podatke vajenca (telefon, e-naslov),
2. osebno ime, stalno oziroma začasno bivališče staršev oziroma drugega zakonitega zastopnika vajenca, ki je mladoleten,
3. davčno številko ali enotno matično številko občana (v nadaljnjem besedilu: EMŠO) vajenca ter transakcijski račun vajenca,
4. predhodno izobrazbo vajenca,
5. naziv, poslovni naslov, sedež, davčno številko in vrsto dejavnosti delodajalca,
6. kraj opravljanja praktičnega usposabljanja z delom,
7. ime izobraževalnega programa, po katerem se bo izobraževal vajenec, in naziv poklicne izobrazbe, za katero se bo usposabljal,
8. šolsko leto in letnik, v katerega se bo vajenec vpisal po sklenitvi pogodbe,
9. pričetek in trajanje pogodbe,
10. časovno razporeditev in razčlenitev praktičnega usposabljanja z delom,
11. osebno ime mentorja,
12. pogoje, pod katerimi se pogodba lahko podaljša zaradi neizpolnjenih obveznosti vajenca v šoli, in razloge za prenehanje pogodbe,
13. pravice in obveznosti delodajalca in vajenca,

14. prepoved, da delodajalec vajenca ne bo obremenjeval z deli, ki niso povezana z njegovim praktičnim usposabljanjem z delom,
15. določilo o dnevnem ali tedenskem času in razporeditvi praktičnega usposabljanja z delom,
16. določilo o znesku mesečne vajeniške nagrade v denarni obliki, ki pripada vajencu, in morebitnih drugih plačilih,
17. določilo o povračilu stroškov v zvezi z delom,
18. plačilno obdobje, plačilni dan in način izplačevanja vajeniške nagrade, stroškov v zvezi z delom in morebitnih drugih plačil in
19. navedbo kolektivnih pogodb, ki zavezujejo delodajalca, oziroma splošnih aktov delodajalca, ki določajo pogoje dela.

(5) V sporih glede izvajanja posameznih delovno pravnih določb pogodbe o vajeništvu odloča pristojno delovno sodišče.

17. člen (registracija pogodbe o vajeništvu)

(1) Delodajalec pri pristojni zbornici vloži vlogo za registracijo sklenjene pogodbe o vajeništvu. Pristojna zbornica v postopku registracije preveri skladnost pogodbe o vajeništvu z zakonom in pogodbo registrira.

(2) Če sklenjena pogodba o vajeništvu ni skladna z zakonom, pristojna zbornica izda odločbo, s katero zavrne njeno registracijo, in vajencu pomaga poiskati novega delodajalca.

(3) Postopek registracije pogodbe o vajeništvu pristojna zbornica vodi v skladu z zakonom, ki ureja splošni upravni postopek.

2. Obveznosti pogodbenih strank

18. člen (obveznosti vajenca)

Obveznosti vajenca v času praktičnega usposabljanja z delom so:

1. da opravlja praktično usposabljanje z delom po navodilih in pod nadzorom delodajalca,
2. da redno vodi vajeniški dnevnik,
3. da redno izpolnjuje obveznosti po izobraževalnem programu in dosega zahtevane standarde izobraževanja,
4. da obvešča delodajalca o bistvenih okoliščinah, ki vplivajo ali bi lahko vplivale na izpolnjevanje njegovih pogodbenih obveznosti, in o vseh spremembah, ki vplivajo na izpolnjevanje pravic iz vajeniškega razmerja,
5. da se vzdrži vseh ravnanj, ki glede na naravo dela, ki ga opravlja pri delodajalcu, materialno ali moralno škodujejo ali bi lahko škodovala poslovnim interesom delodajalca,
6. da varuje osebne podatke in poslovne skrivnosti delodajalca,
7. da se seznani z varnostnimi ukrepi in ukrepi zdravstvenega varstva ter izvršuje druge dolžnosti skladno s predpisi varnosti in zdravja pri delu in
8. da izpolnjuje druge pogodbene in zakonske obveznosti.

19. člen

(obveznosti delodajalca)

(1) Delodajalec mora v času, ko se vajenec praktično usposablja z delom:

1. vajencu skladno z izobraževalnim programom zagotoviti kakovostno praktično usposabljanje z delom na verificiranem vajeniškem učnem mestu,
2. vajencu omogočiti izpolnjevanje obveznosti po izobraževalnem programu v šoli,
3. vajencu v skladu s kolektivno pogodbo oziroma do 15. dne v mesecu za pretekli mesec na transakcijski račun vajenca, odprt v Republiki Sloveniji, izplačevati vajeniško nagrado, določeno s tem zakonom,
4. vajencu zagotavljati varno in zdravo delo v skladu s predpisi,
5. varovati in spoštovati vajenčevo osebnost ter upoštevati in ščititi vajenčevo zasebnost,
6. vajencu poleg počitnic v skladu s šolskim koledarjem omogočiti še najmanj šest prostih delovnih dni za pripravo na zaključni izpit,
7. vajencu nalagati le dela, ki so določena v izobraževalnem programu za doseg učnih ciljev na praktičnem usposabljanju z delom,
8. voditi evidence na področju dela in socialne varnosti v skladu z zakonom,
9. zagotoviti zdravstvene preglede, ki ustrezajo tveganjem za varnost in zdravje pri delu,
10. imeti registrirano vajeniško pogodbo pri pristojni zbornici,
11. izpolnjevati druge s pogodbo o vajeništvu dogovorjene obveznosti.

(2) Delodajalec mora vajencu omogočiti, da se seznani z vsebino kolektivne pogodbe, ki zavezuje delodajalca, oziroma splošnega akta, ki določa njegove pravice, obveznosti in odgovornosti. V ta namen mora biti kolektivna pogodba, ki zavezuje delodajalca, oziroma splošni akt vedno na razpolago na dostopnem mestu, na katerem se lahko vajenec brez nadzora seznani z vsebino kolektivne pogodbe, ki zavezuje delodajalca, oziroma splošnega akta. Če delodajalca ne zavezuje kolektivna pogodba dejavnosti, ki bi urejala njegove obveznosti do vajenca, se za te obveznosti uporablja kolektivna pogodba, ki velja za negospodarske dejavnosti.

(3) Glede prepovedi nadlegovanja in trpinčenja na vajeniškem učnem mestu, prepovedi diskriminacije in varovanja dostojanstva vajenca pri praktičnem usposabljanju z delom se uporabljajo določbe zakona, ki ureja delovna razmerja.

3. Pravice vajenca

20. člen

(vajeniška nagrada)

(1) Vajenec je za čas praktičnega usposabljanja z delom upravičen do vajeniške nagrade.

(2) Delodajalec je dolžan vajencu izplačevati vajeniško nagrado mesečno v denarni obliki.

(3) Glede plačilnega dneva, kraja in načina izplačila vajeniške nagrade se uporabljajo določbe tega zakona, glede zadrževanja in pobota vajeniške nagrade pa se uporabljajo določbe zakona, ki ureja delovna razmerja.

(4) Mesečni znesek vajeniške nagrade ne sme biti nižji od:

- 250 eurov za prvi letnik;
- 300 eurov za drugi letnik in
- 400 eurov za tretji letnik.

(5) Mesečni znesek vajeniške nagrade iz prejšnjega odstavka je lahko višji, če je tako določeno s kolektivno pogodbo dejavnosti, ki zavezuje delodajalca.

(6) Za brezposelno osebo v vajeniškem razmerju se za določitev vajeniške nagrade uporablja četrti odstavek tega člena.

(7) Zneski vajeniških nagrad iz četrtega odstavka tega člena se usklajujejo na način in v roku, ki ga določa zakon, ki ureja usklajevanje transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji.

(8) Znesek vajeniške nagrade iz četrtega odstavka tega člena ne vključuje dodatkov, obveznih dajatev, ki bremenijo delodajalca, in povračila stroškov iz 21. člena tega zakona.

(9) Vajeniška nagrada ne vpliva na družinske prejemke vajenca in njegove družine, kot jih določata zakona, ki urejata socialno varstvene prejemke in pravice iz javnih sredstev. Vajeniška nagrada se ne všteva v skupni dohodek družine, ki je osnova za pridobitev pravice vajenca ali njegove družine do otroškega dodatka, državne štipendije, denarne socialne pomoči, varstvenega dodatka, subvencije najemnine, znižanega plačila vrtca in pravice do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev ter pravice do plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje.

21. člen

(povračilo stroškov, povezanih s praktičnim usposabljanjem z delom)

Delodajalec mora vajencu za čas praktičnega usposabljanja z delom zagotoviti povračilo stroškov prehrane in prevoza, stroškov v zvezi s službeno potjo in terenski dodatek na enak način in v višini, kot velja za delavca, zaposlenega pri delodajalcu, ki usposablja vajenca.

22. člen

(upravičena odsotnost vajenca in nadomestilo vajeniške nagrade)

(1) Vajenec ima pravico do najmanj dneva upravičene odsotnosti s praktičnega usposabljanja z delom zaradi osebnih okoliščin in brez nadomeščanja praktičnega usposabljanja z delom v primeru lastne poroke, smrti v družini (starši, bratje in sestre, stari starši, zakonec, otrok) in elementarne nesreče, ki jo utрпи vajenec oziroma njegova družina ter v drugih primerih, določenih s kolektivno pogodbo.

(2) Delodajalec je v času praktičnega usposabljanja z delom vajencu dolžan izplačati nadomestilo vajeniške nagrade v višini 100 odstotkov vajeniške nagrade vajenca za tiste dneve in za toliko ur, kolikor znaša obremenitev vajenca na dan, ko se zaradi opravičenih razlogov praktično ne usposablja z delom v primerih odsotnosti s praktičnega usposabljanja z delom zaradi bolezni in z zakonom določenih praznikov ter dela prostih dni, za čas odsotnosti z dela iz prejšnjega odstavka in ko ne dela iz razlogov na strani delodajalca.

(3) Delodajalec izplačuje nadomestilo vajeniške nagrade iz lastnih sredstev.

23. člen

(pravica do štipendije)

Vajenec je v času vajeništva ob izpolnjevanju pogojev po zakonu, ki ureja štipendiranje, upravičen do prejemanja štipendije.

24. člen
(obremenitev vajenca)

(1) Praktično usposabljanje z delom pri delodajalcu in izobraževanje vajenca v šoli sme trajati skupno največ osem ur dnevno in 36 ur tedensko. Če traja pouk v šoli dnevno pet ali več ur, isti dan ne sme biti praktičnega usposabljanja z delom pri delodajalcu.

(2) V času šolskih počitnic se vajenec lahko usposablja z delom, pri čemer mu mora delodajalec v vsakem šolskem letu omogočiti vsaj šest tednov neprekinjenih poletnih počitnic in najmanj osem dni ostalih počitnic, določenih s šolskim koledarjem.

(3) Vajenec, ki se pri delodajalcu praktično usposablja z delom najmanj štiri ure in pol na dan, ima pravico do odmora v trajanju najmanj 30 minut.

(4) Vajenec ima pravico do počitka med dvema dnevoma, ko se praktično usposablja z delom, v trajanju najmanj 12 neprekinjenih ur in do tedenskega počitka v trajanju 48 neprekinjenih ur.

(5) Vajenec ne sme opravljati nadurnega dela.

(6) Vajenec se ne sme praktično usposabljeti z delom ob nedeljah in ob praznikih, ki so z zakonom določeni kot dela prosti dnevi, lahko pa se praktično usposablja z delom največ eno soboto na mesec in ne več kot šest sobot v šolskem letu.

(7) Vajenec se ne sme praktično usposabljeti z delom ponoči med 22. in šesto uro naslednjega dne.

25. člen
(posebno varstvo mladoletnih vajencev)

Za mladoletnega vajenca se v času praktičnega usposabljanja z delom uporabljajo določbe zakona, ki ureja delovna razmerja, o prepovedi opravljanja del delavcev, ki še niso dopolnili 18 let starosti.

26. člen
(posebno varstvo zaradi nosečnosti in starševstva)

Glede varstva vajenk v času nosečnosti in dojenja se uporabljajo določbe zakona, ki ureja delovna razmerja.

4. Prenehanje pogodbe o vajeništvu

27. člen
(načini prenehanja)

Pogodba o vajeništvu preneha:

- z iztekom pogodbe o vajeništvu,
- s pisnim sporazumom,
- z odpovedjo pogodbe o vajeništvu in
- v drugih primerih, ki jih določa zakon.

28. člen (odpoved pogodbe o vajeništvu)

(1) Vajenec lahko kadar koli med trajanjem pogodbe o vajeništvu pisno z obrazložitvijo odpove pogodbo o vajeništvu.

(2) Mladoletni vajenec lahko odpove pogodbo o vajeništvu le s soglasjem staršev oziroma njegovega zakonitega zastopnika.

(3) Delodajalec lahko odpove pogodbo o vajeništvu:

1. če je bila sklenjena na podlagi lažnih podatkov,
2. če se vajenec brez opravičljivega razloga najmanj pet dni zaporedoma ne vrne na vajeniško učno mesto,
3. če postane vajenec zdravstveno nezmožen za izobraževanje za poklic,
4. če bi po zdravnikovem mnenju praktično usposabljanje z delom ogrožalo vajenčevo življenje in zdravje,
5. če vajenec trajno oboli za boleznijo, ki je po zdravnikovem mnenju nevarna drugim delavcem,
6. če vajenec večkrat krši obveznosti, določene v 18. členu tega zakona,
7. če je vajenec izključen iz šole,
8. v primeru izbrisa učnega mesta iz razvida učnih mest,
9. v primeru uvedbe postopka za prenehanje delodajalca ali prisilne poravnave.

(4) V primeru odpovedi pogodbe o vajeništvu katerekoli pogodbene stranke prične teči 15-dnevni odpovedni rok z dnem vročitve odpovedi drugi stranki, razen v primerih iz 3., 4. in 5. točke prejšnjega odstavka.

(5) Odpoved pogodbe o vajeništvu mora biti pisna. Delodajalec mora svojo odločitev pisno utemeljiti.

(6) Odpoved pogodbe o vajeništvu se vroča osebno v prostorih delodajalca ali po pošti v skladu s pravili pravnega postopka o osebnem vročanju.

(7) Delodajalec ali vajenec, ki odpove pogodbo, o odpovedi hkrati seznani tudi šolo in pristojno zbornico.

5. Podaljšanje in sklenitev nove pogodbe o vajeništvu

29. člen (podaljšanje pogodbe o vajeništvu)

Če je vajencu podaljšan status dijaka zaradi posebnih potreb, starševstva ali izjemnih socialnih in družinskih okoliščin ali zaradi bolezni, se mu pogodba o vajeništvu podaljša, vendar največ za eno leto.

30. člen
(sklenitev nove pogodbe o vajeništvu)

(1) Če pogodba o vajeništvu preneha veljati zaradi neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti s strani delodajalca, pristojna zbornica v 15 dneh od njenega prenehanja omogoči vajencu sklenitev nove pogodbe o vajeništvu z drugim delodajalcem.

(2) Če pogodbo o vajeništvu odpove vajenec, mu pristojna zbornica v 15 dneh od njegove odpovedi še največ dvakrat omogoči sklenitev nove pogodbe o vajeništvu z drugim delodajalcem.

IV. MENTORSTVO

31. člen
(obveznosti mentorja)

Mentor je dolžan:

- usposablјati vajenca v obsegu najmanj 20 odstotkov časa njegovega praktičnega usposablјanja z delom in vajencu nuditi pomoč, kar se opredeli v načrtu izvajanja vajeništva in v pogodbi o vajeništvu,
- redno spremlјati usposablјanje in napredek vajenca ter nadzorovati vodenje dnevnika vajenca,
- oceniti pridobljene standarde usposoblјenosti, predpisane z izobraževalnim programom, ter oceniti učni izid.

32. člen
(usposablјanje mentorjev)

(1) Z usposablјanjem mentor pridobi znanja, ki so potrebna za uspešno izvedbo praktičnega usposablјanja z delom in za ocenjevanje učnega izida ter delovnega napredka vajenca v procesu praktičnega usposablјanja z delom.

(2) Program usposablјanja mentorjev v sodelovanju s pristojnimi zbornicami predlaga Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje, sprejme pa ga Strokovni svet Republike Slovenije za poklicno in strokovno izobraževanje.

(3) Usposablјanje mentorjev izvajajo pristojne zbornice, lahko pa tudi druga pravna oseba, če tako določi ministrstvo, pristojno za izobraževanje.

V. VMESNI PREIZKUS IN PREHOD MED RAZLIČNIMI OBLIKAMI IZOBRAŽEVANJA

33. člen
(vmesni preizkus)

(1) Enkrat v času vajeniškega razmerja, praviloma ob zaključku drugega letnika, se preveri uspešnost doseganja potrebne usposoblјenosti in znanja vajenca po načrtu izvajanja vajeništva. Hkrati se preveri način izvajanja vajeništva pri delodajalcu. Ob tem se svetuje delodajalcu o nadaljnjem praktičnem izobraževanju vajenca.

(2) Vmesni preizkus organizira pristojna zbornica.

(3) Vsebino, način in postopek vmesnega preizkusa na predlog pristojne zbornice določi Strokovni svet Republike Slovenije za poklicno in strokovno izobraževanje.

34. člen

(sprememba načina izvajanja izobraževalnega programa)

(1) Vajenec se lahko izpiše iz vajeniške oblike izvajanja izobraževalnega programa in vpiše v izobraževalni program, ki se ne izvaja v vajeniški obliki izobraževanja, in obratno.

(2) Pri vpisu v izobraževalni program, ki se ne izvaja v vajeniški obliki izobraževanja, šola pripravi individualni načrt izobraževanja, pri vpisu v vajeniško obliko izvajanja izobraževalnega programa pa se uporabljajo določbe tega zakona.

VI. VKLJUČITEV VAJENCA V OBVEZNA ZAVAROVANJA

35. člen

(zavarovanje)

(1) Vajenci se obvezno zavarujejo za invalidnost in smrt, ki je posledica poškodbe pri delu, na podlagi prve alineje tretjega odstavka 20. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 96/12, 39/13, 99/13 – ZSVarPre-C, 101/13 – ZIPRS1415, 44/14 – ORZPIZ206, 85/14 – ZUJF-B, 95/14 – ZUJF-C, 90/15 – ZIUPTD in 102/15; v nadaljnjem besedilu: ZPIZ-2) in za poškodbo pri delu in poklicno bolezen v skladu s 1. točko 17. člena Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS, št. 72/06 – uradno prečiščeno besedilo, 114/06 – ZUTPG, 91/07, 76/08, 62/10 – ZUPJS, 87/11, 40/12 – ZUJF, 21/13 – ZUTD-A, 91/13, 99/13 – ZSVarPre-C, 99/13 – ZUPJS-C, 111/13 – ZMEPIZ-1, 95/14 – ZUJF-C in 47/15 – ZZSDT). To zavarovanje velja za vajence, ki se redno ali izredno izobražujejo in niso brezposelni.

(2) Ne glede na prejšnji odstavek se vajenci iz 36. in 37. člena tega zakona obvezno zavarujejo za invalidnost in smrt, ki je posledice poškodbe pri delu, na podlagi pete alineje tretjega odstavka 20. člena ZPIZ-2.

(3) Sredstva za plačilo stroškov zavarovanja iz prvega odstavka tega člena delodajalcem zagotavlja ministrstvo, pristojno za izobraževanje.

VII. VAJENIŠTVO V IZREDNEM IZOBRAŽEVANJU

36. člen

(delavec)

(1) Pogodbo o vajeništvu lahko zaradi prekvalifikacije, pridobitve srednje poklicne izobrazbe ali nadaljnjega poklicnega in strokovnega izobraževanja z vključitvijo v izredno izobraževanje sklene tudi delavec oziroma delavka (v nadaljnjem besedilu: delavec), ki je zaposlen.

(2) Če delodajalec napoti delavca na vajeniško obliko izobraževanja, se delavcu čas, v katerem opravlja praktično usposabljanje z delom, prizna kot opravičena odsotnost z dela, ne glede na to, ali praktično usposabljanje z delom poteka pri

delodajalcu, s katerim ima delavec poleg pogodbe o vajeništvu sklenjeno tudi pogodbo o zaposlitvi, ali pri drugem delodajalcu. Delavec je za čas, v katerem opravlja praktično usposabljanje z delom, upravičen do nadomestila plače, določenega v sedmem odstavku 137. člena Zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F in 52/16), ni pa upravičen do vajeniške nagrade. Delovni čas delavca, ki je napoten na vajeniško obliko izobraževanja in čas praktičnega usposabljanja z delom skupaj ne smeta presegati časovnih omejitev, kot jih določajo zakon, ki ureja delovna razmerja, in drugi predpisi.

(3) Za delavca, ki je vključen v obvezna socialna zavarovanja na podlagi delovnega razmerja, se prejšnji člen ne uporablja.

37. člen (brezposelna oseba)

(1) Pogodbo o vajeništvu lahko zaradi prekvalifikacije, pridobitve srednje poklicne izobrazbe ali nadaljnjega poklicnega in strokovnega izobraževanja z vključitvijo v izredno izobraževanje sklene tudi brezposelna oseba.

(2) V primeru iz prejšnjega odstavka je stranka pogodbe o vajeništvu tudi Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. Pogodba o vajeništvu se lahko sklene po predhodni sklenitvi zaposlitvenega načrta in sestavi načrta izvajanja vajeništva.

(3) Ne glede na določbe zakona, ki ureja trg dela, se oseba iz prvega odstavka tega člena z dnem pričetka izvajanja izobraževalnega programa v skladu s sklenjeno pogodbo o vajeništvu preneha voditi v evidenci brezposelnih oseb in se v času trajanja vajeništva ne šteje za brezposelno osebo.

(4) V času trajanja vajeništva se oseba iz prvega odstavka tega člena vpiše v evidenco oseb, vključenih v programe aktivne politike zaposlovanja, v skladu z zakonom, ki ureja trg dela.

38. člen (dodatek za aktivnost, dodatek za prevoz)

(1) Vajenec iz prejšnjega člena je v času izobraževanja v šoli upravičen do dodatka za aktivnost in dodatka za prevoz, ki se v skladu z določbami zakona, ki ureja trg dela, zagotavljata brezposelnim osebam, vključenim v programe aktivne politike zaposlovanja, in se izplačujeta za vsako uro (dodatek za aktivnost) oziroma za vsak dan (dodatek za prevoz) dejanske prisotnosti vajenca v šoli.

(2) Glede pogojev za dodelitev, višine in načina izplačevanja dodatkov iz prejšnjega odstavka se smiselno uporabljajo predpisi, ki urejajo trg dela.

39. člen (vajenec s pravico do denarnega nadomestila za primer brezposelnosti)

(1) Ne glede na določbe zakona, ki ureja trg dela, se vajencu iz 37. člena tega zakona, ki je ob prenehanju vodenja v evidenci brezposelnih oseb upravičen do denarnega nadomestila za primer brezposelnosti (v nadaljnjem besedilu: pravica do denarnega nadomestila), v enkratnem znesku izplača celoten preostali del

neizkoriščene pravice do denarnega nadomestila s pripadajočimi obveznimi prispevki delojemalca in delodajalca za socialno varnost.

(2) Če po izplačilu iz prejšnjega odstavka pride do prenehanja pogodbe o vajeništvu na podlagi odpovedi vajenca v skladu z določbo prvega odstavka 28. člena tega zakona ali na podlagi odpovedi delodajalca v skladu s 1., 2., 6. in 7. točko tretjega odstavka 28. člena tega zakona, je vajenec dolžan vrniti celoten prejeti znesek iz prejšnjega odstavka. Odločbo o vračilu izda Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, vajenec pa mora vračilo izvesti v roku 30 dni od dokončnosti odločbe, po poteku tega roka pa z zakonitimi zamudnimi obrestmi.

VIII. EVIDENCE

40. člen (evidence šol)

Glede vodenja evidenc šol, ki jih ta zakon ne ureja, se uporabljajo določbe zakona, ki ureja poklicno in strokovno izobraževanje.

41. člen (razvid vajeniških učnih mest)

Pristojne zbornice vzpostavijo, vodijo, vzdržujejo in nadzorujejo razvid vajeniških učnih mest pri delodajalcu, ki vsebuje:

1. naziv, matično in davčno številko delodajalca,
2. osebno ime, telefon ali e-naslov kontaktne osebe,
3. osebno ime mentorja,
4. številko vajeniških učnih mest,
5. ime izobraževalnega programa (poklicnih standardov),
6. vrsto in področje izobraževanja,
7. identifikacijsko številko izobraževalnega programa po KLASIUS,
8. podatke o izpolnjevanju pogojev delodajalca iz 8. člena tega zakona.

42. člen (evidenca vajencev)

(1) Pristojne zbornice vzpostavijo, vodijo, vzdržujejo in nadzorujejo evidenco o vajencih, ki vsebuje:

- osebno ime, kontaktne podatke vajenca (telefon, e-naslov), spol, datum, kraj rojstva, državo rojstva, stalno in začasno prebivališče, EMŠO, državljanstvo, ime izobraževalnega programa, vrsto in področje izobraževanja, identifikacijsko številko izobraževalnega programa po KLASIUS;
- podatke o sklenjenih vajeniških pogodbah in nazivu, naslovu in matični številki delodajalca;
- zapisnik o vmesnem preizkusu in podatek o uspešnosti vmesnega preizkusa;
- datum zaključka izobraževanja vajenca.

(2) Datum zaključka izobraževanja vajenca zbornici posreduje šola.

43. člen (evidenca mentorjev)

Zbornice vzpostavijo, vodijo, vzdržujejo in nadzorujejo evidenco mentorjev, ki vsebuje osebno ime mentorja, EMŠO, stalno in začasno bivališče, kontaktne podatke (telefonska številka ali e-naslov), izobrazbo, naziv, naslov in matično številko delodajalca.

44. člen

(uporaba evidenc z osebnimi podatki vajencev in mentorjev)

(1) Za namen izvajanja vajeništva pristojne zbornice osebne podatke iz tega poglavja zbirajo, obdelujejo, shranjujejo in brezplačno posredujejo šolam.

(2) Podatki iz prejšnjega odstavka se lahko posredujejo tudi drugim uporabnikom, ki so za njihovo pridobitev pooblaščen z zakonom.

(3) Za namen izvajanja vajeništva ministrstvo, pristojno za izobraževanje, in Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje brezplačno pridobivata osebne podatke iz tega poglavja v anonimizirani obliki.

(4) Pri znanstveno-raziskovalnem in razvojnem delu ter pri izdelavi statističnih analiz se osebni podatki obdelujejo v anonimizirani obliki.

45. člen

(shranjevanje podatkov)

Podatki se v evidencah iz 41., 42. in 43. člena tega zakona hranijo še eno leto po zaključku izobraževanja vajenca.

IX. NADZOR IN VARSTVO PRAVIC VAJENCA

46. člen

(nadzor)

(1) Nadzor nad izvrševanjem določb tega zakona je v pristojnosti inšpektorata, pristojnega za delo, in inšpektorata, pristojnega za izobraževanje.

(2) Inšpektorat, pristojen za delo, izvaja nadzor glede:

1. upoštevanja obveznih sestavin pogodbe o vajeništvu in upoštevanja pravic ter izpolnjevanja obveznosti po pogodbi o vajeništvu s strani delodajalca (16. člen),
2. obveznosti delodajalca (19. člen),
3. višine vajeniške nagrade (20. člen),
4. izplačevanja stroškov vajenca (21. člen),
5. upoštevanja pravic in obremenitev ter posebnega varstva vajenca (22., 23., 24., 25. in 26. člen).

(3) Inšpektorat, pristojen za izobraževanje, izvaja nadzor glede:

1. vpisa vajenca v izobraževalni program (7. člen),
2. izpolnjevanja pogojev mentorja (9. člen),
3. dela vsebine načrta izvajanja vajeništva, ki je v pristojnosti šole (11. člen),
4. upoštevanja določil pogodbe o vajeništvu, ki določajo vlogo šole (16. člen),
5. izvajanja vmesnega preizkusa (33. člen),
6. spremembe načina izvajanja izobraževalnega programa (34. člen).

47. člen (varstvo pravic vajenca)

(1) Če vajenec meni, da delodajalec ne izpolnjuje obveznosti iz pogodbe o vajeništvu ali da so mu kršene pravice iz vajeniškega razmerja, lahko od delodajalca pisno zahteva, da v roku osmih delovnih dni od prejema zahteve kršitev odpravi oziroma da svoje obveznosti izpolni.

(2) Če delodajalec v roku iz prejšnjega odstavka ne izpolni svojih obveznosti oziroma ne odpravi kršitve, lahko vajenec v roku osmih dni od poteka roka za izpolnitev obveznosti oziroma odpravo kršitev odstopi zahtevo pristojni zbornici, ki na podlagi dokumentacije, ki jo pridobi od vajenca in delodajalca, oziroma s pogovorom med vajencem in delodajalcem posreduje v sporu v roku treh dni od prejema zahteve. Pri pogovoru med vajencem in delodajalcem je lahko prisoten predstavnik sindikata, če vajenec tako želi, in starši vajenca oziroma njegov zakoniti zastopnik. Če delodajalec in vajenec pri pristojni zbornici ne dosežeta dogovora glede zahteve vajenca, lahko vajenec pisno zahteva od pristojne zbornice, da v roku osmih dni od prejema njegove pisne zahteve imenuje komisijo, ki v osmih dnevih od njenega imenovanja odloči v sporu med vajencem in delodajalcem ter izda sklep z obrazložitvijo, zoper katerega ni pritožbe. Po vročitvi sklepa lahko vajenec v roku 30 dni zahteva sodno varstvo pred pristojnim delovnim sodiščem.

(3) V komisijo iz prejšnjega odstavka pristojna zbornica imenuje:

- predstavnika delodajalca,
- predstavnika pristojne zbornice,
- predstavnika šole in
- predstavnika sindikata.

(4) Ne glede na drugi odstavek tega člena lahko vajenec zaradi neizpolnjevanja obveznosti delodajalca iz 20. in 21. člena tega zakona v roku osmih dni po izteku roka iz prvega odstavka tega člena zahteva sodno varstvo neposredno pred pristojnim delovnim sodiščem.

(5) Ne glede na prvi in drugi odstavek tega člena lahko vajenec v roku 30 dni od dneva vročitve odpovedi pogodbe o vajeništvu pred pristojnim delovnim sodiščem zahteva ugotovitev nezakonnosti odpovedi pogodbe o vajeništvu.

(6) Vajenec se lahko kadarkoli v času trajanja pogodbe o vajeništvu zaradi neizpolnjevanja pogodbenih in zakonskih obveznosti s strani delodajalca obrne na inšpekcijski organ iz prejšnjega člena.

X. KAZENSKE DOLOČBE

48. člen (kazenske določbe)

(1) Z globo od 200 do 3000 eurov se kaznuje za prekršek delodajalec – pravna oseba, samostojni podjetnik posameznik oziroma posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost, če:

- ne izvaja praktičnega usposabljanja vajenca v skladu z načrtom izvajanja vajeništva (11. člen),

- ne izplačuje vajeniške nagrade, drugih osebnih prejemkov in stroškov, povezanih s praktičnim usposabljanjem z delom, ter nadomestila vajeniške nagrade (20., 21. in 22. člen),
- ne upošteva omejitev v zvezi z obremenitvijo vajenca (24. člen),
- ne upošteva posebnega varstva vajenca (25. člen).

(2) Z globo od 400 do 6000 eurov se kaznuje delodajalec – pravna oseba, ki se po zakonu, ki ureja gospodarske družbe šteje za srednjo ali veliko gospodarsko družbo, če stori prekršek iz prejšnjega odstavka.

(3) Z globo od 40 do 3000 eurov se kaznuje odgovorna oseba delodajalca pravne osebe, če stori prekršek iz prvega odstavka tega člena.

(4) Z globo 600 eurov se kaznuje za prekršek delodajalec in z globo 150 eurov odgovorna oseba delodajalca, če vajenca ne seznani z vsebino kolektivne pogodbe oziroma splošnega akta, ki določa njegove pravice, obveznosti in odgovornosti (19. člen).

(5) Z globo od 200 do 3000 eurov se kaznuje za prekršek pristojna zbornica in z globo 40 do 600 eurov odgovorna oseba pristojne zbornice, če izda odločbo o registraciji pogodbe o vajeništvu, ki je v nasprotju s tem zakonom (17. člen).

XI. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

49. člen

(sofinanciranje delodajalcev)

Ministrstvo, pristojno za izobraževanje, in ministrstvo, pristojno za gospodarstvo, do 31. decembra 2021 delodajalcem financirata del njihovih stroškov, povezanih s praktičnim usposabljanjem vajencev.

50. člen

(centralna evidenca udeležencev vzgoje in izobraževanja)

V Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16 in 49/16 – popr.) se v osemnajsti alineji drugega odstavka 135.a člena za besedo »dijak« doda beseda »vajenec«.

51. člen

(komisija za spremljanje izvajanja vajeništva)

Minister, pristojen za izobraževanje, v šestih mesecih po uveljavitvi tega zakona imenuje komisijo za spremljanje izvajanja vajeništva.

52. člen

(začetek veljavnosti)

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporabljati pa se začne šest mesecev po njegovi uveljavitvi.